

หนังสือชุดเยือนถิ่นเพชรราชภัฏ-เพชรล้านนา เล่ม ๒ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง



สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

บทบรรณาธิการ

สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ได้ดำเนินโครงการเยือนถิ่นเพชรราชภัฏ – เพชรล้านนา เพื่อเยี่ยมเยียน และเป็นกำลังใจให้ครูภูมิปัญญาที่ได้รับการคัดเลือกเป็น “เพชรราชภัฏ – เพชรล้านนา” ของมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ได้มีพลังกายและกำลังใจในการสร้างสรรค์ผลงาน เพื่อให้เกิดการอนุรักษ์และสืบสาน ไร่ซึ่งมรดกของชุมชน เพราะชุมชนเป็นรากฐานของการพัฒนา ในการพัฒนาจะต้องเป็นการพัฒนาควบคู่อย่างสมดุล ทั้งทางเศรษฐกิจและสังคม อันจะนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน

โดยฉบับนี้ สำนักศิลปะและวัฒนธรรม ได้รวบรวมและบันทึกองค์ความรู้ของเพชรราชภัฏ – เพชรล้านนา ในสาขาการพัฒนาสังคม และการพัฒนาคุณภาพชีวิต เพื่อให้เกิดการสืบทอดและสืบสานมรดกทางวัฒนธรรมของบรรพชนไปยังเยาวชน จากรุ่นสู่รุ่นอย่างต่อเนื่อง จึงได้จัดทำหนังสือชุดเยือนถิ่นเพชรราชภัฏ – เพชรล้านนา เล่ม ๒ ด้วยการรวบรวมและสกัดองค์ความรู้เกี่ยวกับ **ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง** จากเพชรราชภัฏ – เพชรล้านนา ซึ่งเป็นพ่อครู แม่ครู ที่มีผลงานเชิงประจักษ์แก่สังคม

ปนัดดา โตคำนุช

นักวิชาการศึกษา สำนักศิลปะและวัฒนธรรม

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

คณะที่ปรึกษาผู้ทรงคุณวุฒิ

ผู้อำนวยการสำนักศิลปะและวัฒนธรรม

รองผู้อำนวยการสำนักศิลปะและวัฒนธรรม

ผู้ทรงคุณวุฒิประจำฉบับ

อาจารย์ ดร.ธรรศ ศิริรัตนบัลล์

บรรณาธิการ

นางสาวปนัดดา โตคำนุช

กองบรรณาธิการ

นายโสภณ พรหมจิตต์

นายวีรพิชญ์ หิมารัตน์

นายวรวิทย์ ผัดเป่า

สารบัญ

บทบรรณาธิการ	ก
สารบัญ	ข
ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	๑
ความหมายของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	๒
กรอบแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	๓
หลักการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	๙
ความสำคัญของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	๑๔
การขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	๑๕
การประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	๑๖
เพชรราชภัฏ – เพชรล้านนา	๑๘
เอกสารอ้างอิง	๒๖

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง



"...คนอื่นจะว่าอย่างไรก็ช่างเขา จะว่าเมืองไทยล้าสมัย ว่าเมืองไทยเชย ว่าเมืองไทยไม่มีสิ่งที่มีสมัยใหม่ แต่เราอยู่พอมีพอกิน และขอให้ทุกคนมีความปรารถนาที่จะให้เมืองไทยพออยู่พอกิน มีความสงบ และทำงานตั้งจิตอธิษฐานตั้งปณิธาน ในทางที่จะให้เมืองไทยอยู่แบบพออยู่พอกิน ไม่ใช่จะรุ่งเรืองอย่างยอด แต่ว่ามีความพออยู่พอกิน มีความสงบ เปรียบเทียบกับประเทศอื่น ๆ ถ้าเรารักษาความพออยู่พอกินนี้ได้ เราก็จะยอดยิ่งยวดได้..."

"...ฉะนั้น ถ้าทุกท่านซึ่งถือว่าเป็นผู้ที่มีความคิด และมีอิทธิพล มีพลังที่จะทำให้อื่นซึ่งมีความคิดเหมือนกัน ช่วยกันรักษาส่วนรวมให้อยู่ดีกินดีพอสมควร ขอย้ำ พอควร พออยู่พอกิน มีความสงบ ไม่ให้คนอื่นมาแย่งคุณสมบัตินี้จากเราไปได้ ก็จะเป็นของขวัญวันเกิดที่ถาวร ที่จะมีคุณค่าอยู่ตลอดกาล..."

"...ถ้าท่านทั้งหลายช่วยกันคิด ช่วยกันทำ แม้จะมีการเถียงกันบ้าง แต่เถียงด้วยรากฐานของเหตุผล และเมตตาซึ่งกันและกัน และสิ่งที่สูงสุด ที่สุดก็คือประโยชน์ร่วมกัน คือ ความพอมีพอกิน พออยู่ ปลอดภัย ของประเทศชาติ..."

พระราชดำรัสพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช

เนื่องในวันเฉลิมพระชนมพรรษา วันที่ ๔ ธันวาคม ๒๕๑๗

(www.kapook.com เข้าถึงวันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒)

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นแนวคิดที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ ๙ ทรงชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตให้กับพสกนิกรชาวไทยมาเป็นเวลา ๓๐ กว่าปี นับตั้งแต่มีกฎบัตรการณทางเศรษฐกิจในปี พ.ศ.๒๕๔๐

“...คำว่า พอเพียง มีความหมายกว้างออกไปอีก ไม่ได้หมายถึง การมีพอสำหรับใช้ของตัวเอง มีความหมายว่า “พอมีพอกิน”...วันนั้นได้พูดว่า เราควรจะปฏิบัติให้พอมีพอกิน พอมีนี้ ก็แปลว่า เศรษฐกิจพอเพียงนั่นเอง ถ้าแต่ละคนมีพอมีพอกิน ก็ใช้ได้ ยิ่งถ้าประเทศมีพอมีพอกินก็ยิ่งดี พอเพียง หมายความว่า มีกินมีอยู่ ไม่ฟุ่มเฟือย ไม่หรูหราก็ได้ แต่ว่า พอเพียง ก็คือ พอเท่านั้นเอง คนเราถ้าพอใน ความต้องการมันก็จะมีความโลภน้อย ก็จะเบียดเบียนคนอื่นน้อย พอเพียงนี้อาจจะมาก อาจจะมีของ หุรหุราก็ได้ แต่ว่าต้องไม่เบียดเบียนคนอื่น ต้องให้พอประมาณ พุดจากก็พอเพียง ทำอะไรก็พอเพียง ปฏิบัติ ตนก็พอเพียง ฉะนั้นความพอเพียงนี้ ก็แปลว่า ความพอประมาณและความมีเหตุผล...”

พระราชดำรัสของรัชกาลที่ ๙ เนื่องในวันเฉลิมพระชนมพรรษา วันที่ ๕ ธันวาคม ๒๕๔๑ ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน จากกระแสพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงดังกล่าว ก่อให้เกิดการระดม ความคิด ในวงกว้างจากทุกฝ่ายทั้งภาครัฐ และเอกชน ในระดับท้องถิ่น และระดับประเทศ ด้วยการน้อม นำเอากระแสพระราชดำริมาปฏิบัติและหาวิธีการที่จะผลักดันให้บังเกิดผลสำเร็จ (บุษยา มั่นฤกษ์, ๒๕๕๖ : ๗)

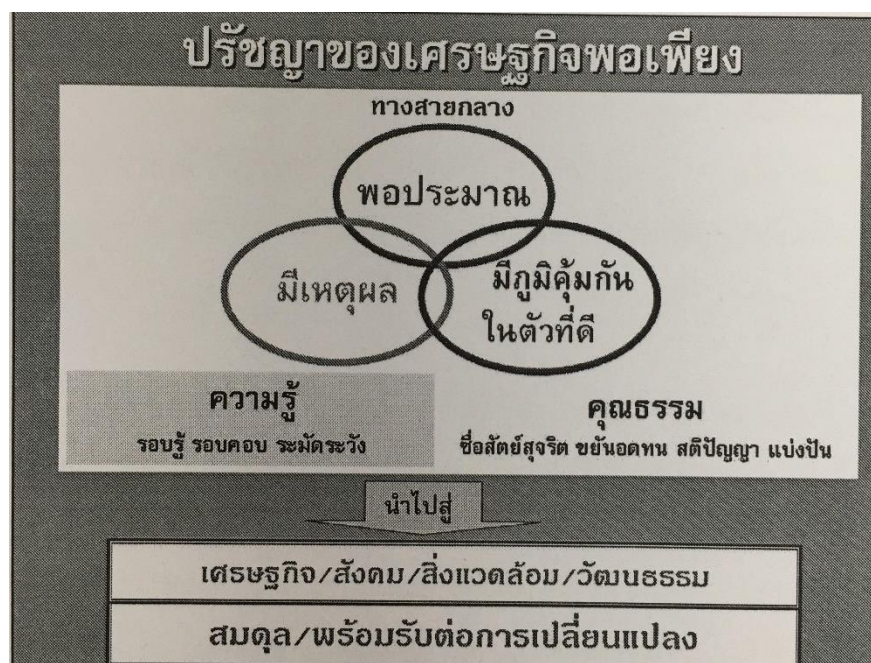
ความหมายของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

สำนักงานโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (อ้างใน บุษยา มั่นฤกษ์, ๒๕๕๖ : ๘) ให้ความหมาย ของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงว่า ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่ชี้ถึงแนวทางการดำรงอยู่และ ปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนา และบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อยุค โลกาภิวัตน์ ดังนั้น ความพอเพียง จึงหมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่ต้อง มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการ วางแผนและการดำเนินงานทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจในทุกระดับให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติปัญญาและความรอบคอบ เพื่อให้ สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี

ซึ่งสอดคล้องกับ ญัตติพวงศ์ ทองภักดี (อ๋างโน บุษยา มั่นฤกษ์, ๒๕๕๖ :๘) ที่กล่าวว่า ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นหลักที่ประชาชน หน่วยงานหรือองค์กร ทั้งภาครัฐและภาคเอกชนสามารถนำไปปฏิบัติและประยุกต์ใช้ให้เหมาะกับบริบทของตนได้ โดยมีสาระสำคัญของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การมีระบบภูมิคุ้มกันที่ดี รวมไปถึงการมีความรู้ และการมีคุณธรรม ประกอบกันด้วย ซึ่งองค์ประกอบเหล่านี้ ช่วยให้ประชาชนสามารถดำรงชีพในสภาวะสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงรวดเร็วเช่นทุกวันนี้ หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นหลักที่มาจากประสบการณ์จริงของรัชกาลที่ ๙ ในการพัฒนา และมีพื้นฐานจากพระราชกรณียกิจ โครงการหลวง โครงการในพระราชดำริต่าง ๆ ซึ่งพระองค์มุ่งเน้นการพัฒนาไปสู่คน พัฒนาความเป็นอยู่ของปัจเจกในครอบครัวและชุมชน ทรงให้เกษตรกรกำหนดวิถีชีวิตของตนเอง เช่น ลดการพึ่งพิงเฉพาะน้ำฝน ลดผลผลิตทางการเกษตรที่มาจาก การปลูกพืชเชิงเดี่ยว เน้นความพออยู่พอกิน ซึ่งตัวอย่างที่เห็นได้อย่างชัดเจน คือ ทฤษฎีใหม่ ที่เป็นการพัฒนาการเกษตรที่พึ่งตนเอง

กรอบแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีแนวคิดภายใต้กรอบ “๓ ห่วง ๒ เงื่อนไข” กล่าวคือ ๓ ห่วง ประกอบด้วย ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว โดยทั้งหมดนั้นอยู่ภายใต้ ๒ เงื่อนไข คือ การมีความรู้และคุณธรรม



กรอบแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ที่มา : ศูนย์ศึกษาเศรษฐกิจพอเพียง สถาบันบัณฑิตบริหารศาสตร

สำนักงานคณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (อึ้งใน นิภาพร กลิ่นเกตุ, ๒๕๕๗ : ๒๗ – ๒๘) ได้กล่าวว่า ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีหลักพิจารณา ๕ ส่วน ดังนี้

๑. กรอบแนวคิด เป็นปรัชญาที่ชี้แนะแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนในทางที่ควรจะเป็น โดยมีพื้นฐานมาจากวิถีชีวิตดั้งเดิมของสังคมไทย สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ตลอดเวลา และเป็นการมองโลกเชิงระบบที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา มุ่งเน้นการรอดพ้นจากภัยและวิกฤติ เพื่อความมั่นคง และความยั่งยืนของการพัฒนา

๒. คุณลักษณะ เศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติตนได้ในทุกระดับ โดยเน้นการปฏิบัติบนทางสายกลาง และการพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอน

๓. คำนียาม ความพอเพียงจะต้องประกอบด้วย ๓ คุณลักษณะพร้อม ๆ กัน ดังนี้

๓.๑ ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดี ที่ไม่น้อยเกินไป และไม่มากเกินไป โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่น การผลิต และการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ

๓.๒ ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียงนั้น จะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ

๓.๓ การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล

๔. เงื่อนไข การตัดสินใจและการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ให้อยู่บนระดับความพอเพียงนั้น ต้องอาศัยทั้งความรู้ และคุณธรรมเป็นพื้นฐาน กล่าวคือ

ก) เงื่อนไขความรู้ ประกอบด้วย ความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่าง ๆ อย่างรอบด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยง เพื่อประกอบการวางแผน และความระมัดระวังในขั้นปฏิบัติ

ข) เงื่อนไขคุณธรรม ที่จะต้องเสริมสร้าง ประกอบด้วย มีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์ สุจริต และมีความอดทน มีความเพียร ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต ไม่โลภ ไม่ตระหนี่

๕. แนวทางปฏิบัติหรือผลที่คาดว่าจะได้รับ จากการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ คือ การพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงในทุกด้าน ทั้งด้านความรู้ สังคม เศรษฐกิจ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม

โดยมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

๑. ความพอประมาณ (Moderation) สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ โดยคณะกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง ให้ความหมายว่า ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไป และไม่มากเกินไป ไม่สุดโต่งเกินไป ขณะเดียวกันความพอดีนั่น จะต้องเป็นไปในลักษณะที่ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่น การผลิตและการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ

จากพระราชดำรัสเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง “การประหยัด ต้องให้พอประมาณ” พบว่า การพอประมาณนั้น จะเป็นการประมาณรู้อะไรควรจ่ายออกไป และอะไรควรรักษาไว้ โดยการประมาณตนและประมาณสถานการณ์ คือ ให้รู้ว่าตนเองต้องการอะไร มีความจำเป็นสำหรับตนมากเพียงใด และในสถานการณ์ที่กำลังเผชิญอยู่ต้องทำอะไรถึงจะพอเพียงแก่ตนเอง ซึ่งการประมาณตนเองและสถานการณ์ เพื่อเป็นการวิเคราะห์ว่า ความพอดีของตนนั้น ที่ว่าไม่มากเกินไปหรือน้อยเกินไป อยู่ในระดับใด หลายครั้งจากพระราชดำรัส จะกล่าวถึงสถานการณ์รอบด้านในสังคม ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการตัดสินใจถึงระดับความพอดีของบุคคล องค์กร หรือสังคม ดังนั้น ความพอประมาณ จึงหมายถึง การพอประมาณขนาดไหน ต้องใช้การประมาณปัจจัยต่าง ๆ รอบด้าน ทั้งปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม

๒. ความมีเหตุผล (Reasonableness) คือ การมีเหตุผลสมควรหรือไม่สมควรในการกระทำ และการตัดสินใจ โดยพิจารณาจากปัจจัยที่เกี่ยวข้อง และคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น อย่างรอบคอบ ดังพระบรมราโชวาทของรัชกาลที่ ๙ ที่ทรงพระราชทานแก่นิสิตของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ดังนี้

“...ทุกสิ่งทุกอย่างที่เกิดขึ้นแก่เราในทุกวันนี้ ย่อมมีต้นเรื่องมาก่อน ต้นเรื่องนั้นคือเหตุ สิ่งที่ได้รับคือผล และผลที่เกิดจะเป็นเหตุให้เกิดผลอื่น ๆ เนื่องกันไปอีกไม่หยุดยั้ง ดังนั้นที่พูดกันว่าให้พิจารณาเหตุผลให้ดีนั้น กล่าวอีกนัยก็คือ ให้พิจารณาการกระทำหรือกรรมของตนเองให้ดีนั่นเอง คนเราโดยมากมักนึกว่า อนาคตจะเป็นอย่างไร เราทราบไม่ได้ แต่ที่จริงเราย่อมจะทราบได้บ้างเหมือนกัน เพราะอนาคตคือ ผลของการกระทำในปัจจุบัน ถ้าปัจจุบันทำดี อนาคตก็ไม่ควรตกต่ำ ฉะนั้นเมื่อกระทำการใด ๆ ควรจะได้นึกว่า การกระทำนั้นจะมีผลสืบไปในอนาคต จักได้สติกระทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยความรู้ตัวและระมัดระวัง ทั้งควรจะสำนึกตระหนักด้วยว่า การพิจารณาการกระทำของตนเองในปัจจุบันนั้น นับว่าสำคัญที่สุด จะต้องพิจารณาให้รอบคอบและถ่องแท้ทุกครั้ง มิฉะนั้นผลที่เกิดขึ้นอาจทำให้ต้องผิดหวังอย่างมาก ที่สุดก็เป็นไปได้...”

จากพระบรมราโชวาทดังกล่าวข้างต้น แสดงให้เห็นว่า ทุกสิ่งทุกอย่างย่อมเกิดจากการกระทำ หรือเหตุเบื้องต้น และมีผลของเหตุซึ่งมีทั้งดีและไม่ดี ย่อมส่งผลถึงการปฏิบัติของตนเองในปัจจุบันและอนาคต แต่ผลที่ได้รับที่ชัดเจนมากที่สุดคือ ในปัจจุบัน ถ้าทำปัจจุบันให้ดี อนาคตก็จะดีไปด้วย

“...เหตุและผลนี้เป็นสิ่งที่ละเอียด เป็นขั้นเป็นตอน และบางทีก็ซับซ้อนมาก ยากที่จะมองเห็นได้ถ้าไม่พิจารณาให้ถี่ถ้วนรอบคอบจริง ๆ เพราะฉะนั้นจึงใคร่จะปรารภถึงหลักความสำคัญสำหรับการคิดพิจารณาหาเหตุและผลไว้สักสองประการ ประการแรก ขอให้เข้าใจว่าผลทุกอย่างต้องมาจากเหตุ เมื่อมีเหตุแล้วต้องเกิดผลและผลที่สำคัญ ๆ ที่เป็นผลรวบยอด...ย่อมเป็นผลที่เกิดจากเหตุและผลอื่น ๆ ที่มีต่อเนื่องกันมาเป็นลำดับหลายขั้นตอน จึงจำเป็นที่จะต้องระวังจับเหตุจับผลให้ได้โดยถูกต้องทุกขั้นตอน ไม่ให้สับสน อีกประการหนึ่ง เหตุที่จะให้ผลอย่างใดอย่างหนึ่งเกิดขึ้นนั้น ประกติจะเห็นว่ามิหลายสาเหตุ...เหตุทั้งหลายนี้จำแนกได้เป็นสองประเภท คือ เหตุต่าง ๆ ที่อยู่นอกตัว ประเภทหนึ่งกับเหตุที่จัดเป็นเหตุภายในอีกประเภทหนึ่ง ขอให้พิจารณาทบทวนดูให้ดี จะเห็นว่า เหตุภายนอกทั้งหมดนั้นเป็นเพียงส่วนประกอบ เหตุแท้จริงอยู่ที่ภายใน คือ การกระทำของตนเองเป็นสำคัญ แล้วเร่งกระทำเหตุที่สำคัญนั้นให้ถูก... ข้าพเจ้าอยากให้ทุกคนคำนึงถึงกฎแห่งเหตุผลว่า ผลที่เกิดขึ้นเพราะเหตุ คือ การกระทำ และผลนั้นจะเป็นผลดีหรือผลเสียก็เพราะกระทำให้ดีหรือให้เสีย ดังนั้นการที่จะทำงานใดให้บรรลุผลที่พึงประสงค์จะต้องพิจารณาถึงวิธีการที่เหมาะสมก่อนเป็นเบื้องต้น แล้วลงมือกระทำตามหลักเหตุผลด้วยความตั้งใจจริง และด้วยความสุจริตงานของแต่ละคนจึงจะเป็นผลดี และเชื่อได้ว่า ผลงานของแต่ละคนจะประมวลกันเป็นความเจริญมั่นคงของบ้านเมืองได้ดังปรารถนา...”

กล่าวได้ว่า “กฎแห่งเหตุผล” ในความหมายตามแนวคิดที่รัชกาลที่ ๙ ทรงพระราชทานไว้มีความหมายมากกว่าผลงานและผลรับของแต่ละบุคคล แต่ยังให้ความหมายที่ลุ่มลึกผูกพันสอดคล้องประสานถึงหลักปรัชญาและแนวคิดของการกระทำ พระองค์ได้ทรงย้ำอย่างชัดเจนว่า เศรษฐกิจพอเพียงเป็นเศรษฐกิจที่ใช้เหตุผล เพื่อนำไปสู่การกระทำที่ดี จะเห็นได้ว่า ทรงเน้นที่การกระทำของตนเองเป็นสำคัญ คือ ทำให้เหตุภายในให้ถูกต้องครบถ้วน ผลที่ออกมาจะมีประสิทธิภาพ มีประโยชน์ และมีความสุข ดังพระราชดำรัส เนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา วันที่ ๔ ธันวาคม พ.ศ.๒๕๔๓ (อ้างในบุษยามันณฤกษ์, ๒๕๕๖ : ๑๒) ว่า

“...เศรษฐกิจพอเพียงนี้ ขออย่าว่าเป็นทั้งเศรษฐกิจหรือความประพฤติที่ทำอะไร เพื่อให้เกิดผล โดยมีเหตุและผล คือ เกิดผลมันมาจากเหตุ ถ้าทำเหตุที่ดี ถ้าคิดให้ดีให้ผลที่ออกมา คือ สิ่งที่ดีตามเหตุ การกระทำก็จะเป็นการกระทำที่ดีและผลของการกระทำนั้น ก็จะเป็นการกระทำที่ดี ดี แปลว่า มีประสิทธิภาพ ดี แปลว่า มีประโยชน์ ดี แปลว่า ทำให้มีความสุข...”

จะเห็นได้ว่า ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียงอย่างมีความละเอียดรอบคอบ โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ รู้จักประมาณตน และประมาณสถานการณ์ ประการสำคัญคือ ต้องพิจารณาอย่างมีเหตุมีผล โดยใช้ความเป็นกลาง เที่ยงตรง ปราศจากอคติ โดยพิจารณาอย่างรอบด้าน และมีการตัดสินใจอย่างรอบคอบที่สุด

๓. การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี (Self - immunity) ญัตติพงศ์ ทองภักดี (อ้างในบุษยามันณฤกษ์, ๒๕๕๖ : ๑๓ – ๑๔) กล่าวว่า พลวัตในมิติต่าง ๆ ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงในสถานะต่าง ๆ อย่างรวดเร็ว จึงต้องมีการเตรียมตัวพร้อมรับผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ เป็นการกระทำที่เรียกได้ว่า พอเพียงไม่เพียงคำนึงถึงเหตุการณ์และผลในปัจจุบัน แต่จำเป็นต้องคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในอนาคตภายใต้ข้อจำกัดของข้อมูลที่มีอยู่และสร้างภูมิคุ้มกัน พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง ดังนั้น การมีภูมิคุ้มกันจะทำให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ เพื่อให้สามารถปรับตัวและรับมือได้อย่างทันที่

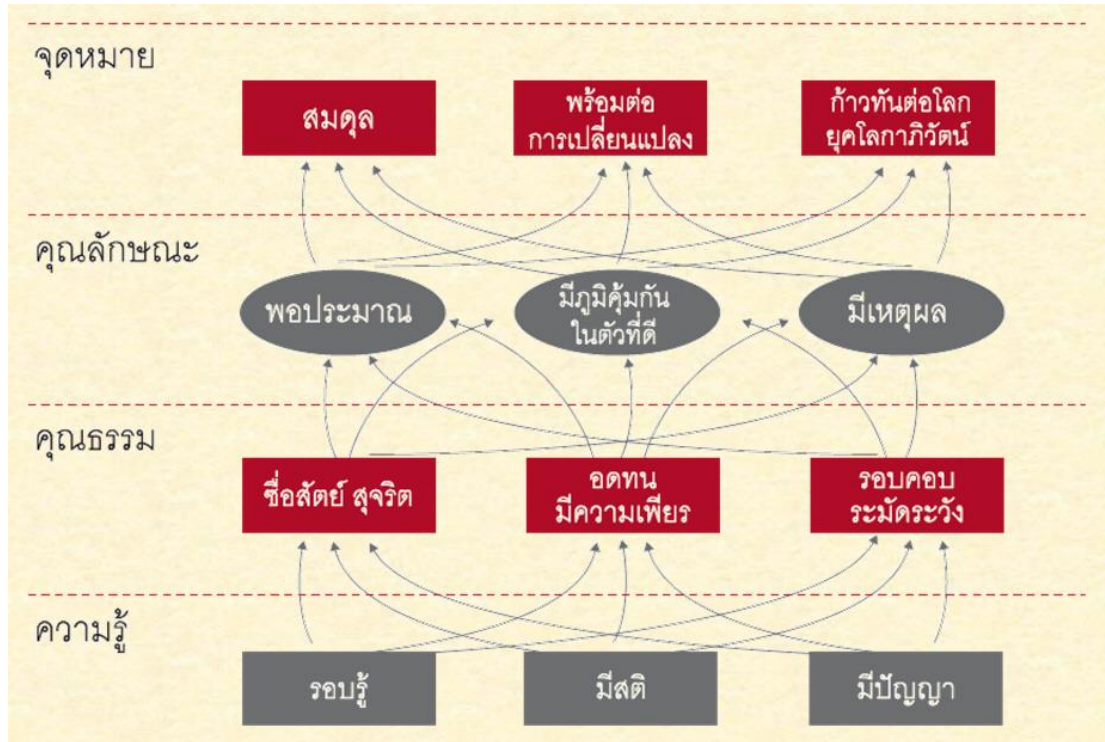
จะเห็นได้ว่า การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว หมายถึง เป็นการเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล สามารถประมาณได้อย่างเหมาะสม เพราะไม่ประมาท มีการเตรียมพร้อมตรวจสอบการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ อยู่เสมอ เช่นเดียวกับการมีภูมิคุ้มกันที่ดี เช่น ความมีสติรู้ และความสงบภายในใจอยู่เสมอ

นอกจากคุณลักษณะทั้งสาม คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี แล้วในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ยังมีเงื่อนไขสำคัญ ๒ ประการ ๒ ประการ คือ เงื่อนไขความรู้ และเงื่อนไขคุณธรรม ดังนี้

๑. เงื่อนไขความรู้ ประกอบด้วยความรู้รอบคอบ และความระมัดระวัง หากบุคคลมีความรู้เพียงพอในเรื่องนั้น ๆ จะช่วยให้การตัดสินใจมีความถูกต้องมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ต้องอาศัยการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมอย่างเหมาะสม รวมถึงการใช้วิจารณญาณในการรับข้อมูลที่ได้จากการศึกษา เพื่อนำมาปรับและประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับตนเอง

๒. เงื่อนไขคุณธรรม ประกอบด้วยความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความอดทน มีความเพียร ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต การไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น และคุณธรรมต่าง ๆ ที่ช่วยกำกับการดำเนินชีวิตให้อยู่ในครรลองที่เหมาะสม

ทั้งนี้ พิพัฒน์ ยอดพฤติการณ์ ((อ้างในบุษยา มั่นฤกษ์, ๒๕๕๖ : ๑๔) ได้นำความสัมพันธ์ของ คุณลักษณะ เจื้อนไข และจุดหมายในแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาแสดงในเชิงเหตุและผล (Cause and effect) ดังปรากฏเป็นแผนผังความสัมพันธ์แห่งปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ดังนี้



แผนผังความสัมพันธ์แห่งปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ที่มา : <http://3.bp.blogspot.com>

ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ เกษม วัฒนชัย (อ้างในบุษยา มั่นฤกษ์, ๒๕๕๖ : ๑๕) กล่าวว่า แนวคิดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คือ แนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและการบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ ซึ่งมีหลักการ คือ ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน และมีเป้าประสงค์ให้สมดุลพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และกว้างขวาง ทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี มีเงื่อนไขพื้นฐาน ๓ ประการ ดังนี้

๑. จะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์ สุจริต และให้ความรอบรู้ที่เหมาะสม

๒. ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน มีความเพียร มีสติ และความรอบคอบ

๓. จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผน และการดำเนินการทุกขั้นตอน

หลักการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

“บางคนพูดบอกว่า เศรษฐกิจพอเพียงนี้ไม่ถูก ทำไม่ได้ ไม่ดี ได้ยินคนเค้าพูด แต่ว่าส่วนใหญ่บอกว่าดี แต่พวกส่วนใหญ่ที่บอกว่าดีนี้ เข้าใจแค่ไหนก็ไม่ทราบ แต่ยังไงก็ตาม เศรษฐกิจพอเพียงนี้ขออภัยว่าเป็นการทิ้งเศรษฐกิจ หรือความประพฤติที่ทำอะไรเพื่อให้เกิดผล โดยมีเหตุและผล คือ เกิดผลมันมาจากเหตุ ถ้าทำเหตุที่ดี ถ้าคิดให้ดี ให้ผลที่ออกมา คือ สิ่งที่ดีตามเหตุการณ์กระทำก็จะเป็นการกระทำที่ดี และผลของการกระทำนั้นก็จะเป็นการกระทำที่ดี ดี แปลว่า มีประสิทธิผล ดี แปลว่า มีประโยชน์ ดี แปลว่า ทำให้มีความสุข”

จากพระราชดำรัสข้างต้นนี้ ชี้ให้เห็นว่า หลักสำคัญแห่งปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ที่ (ศิริพันธ์ กิตติสุขสถิต, ๒๕๕๑ : ๑๐) ดังนี้

๑. การสร้างกระบวนการเรียนรู้เพื่อให้ผู้คนในสังคมรู้จักวิถีคิดและ “มีวัฒนธรรมในการคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผล” กล่าวคือ เมื่ออยากได้ “ผล” อะไร ต้องรู้จักวิเคราะห์หวัญญเพื่อทำ “เหตุ” ให้ตรงกับผลที่มุ่งหวังนั้น ๆ

๒. เมื่อรู้แล้ว สักแต่รู้ ยัง “ไม่เพียงพอ” จะต้องลงมือทดลองประพฤติปฏิบัติให้ “พอประมาณ” กับศักยภาพและเงื่อนไขข้อจำกัดที่มีอยู่ แล้วพัฒนาให้เจริญงอกงามขึ้นอย่างเป็นลำดับขั้นตอน จนถึงจุดมวลวิกฤติของความเปลี่ยนแปลง (critical mass point) ที่ทำให้ “เกิดผล” ตามที่มุ่งหวังดังกล่าว

๓. เมื่อประสบผลในระดับหนึ่งแล้ว จะต้องสรุปบทวนเพื่อพัฒนาปรับปรุงการประพฤติปฏิบัติให้มีความ “เที่ยงตรงและมั่นคงในเหตุในผล” ยิ่ง ๆ ขึ้น ให้ตกลึกเป็น “หลักคิด” หรือ “ปัญญา” ที่สามารถนำไปใช้แก้ไขปัญหาในเรื่องอื่น ๆ ได้อย่างกว้างขวาง จนกลายเป็น “ระบบภูมิคุ้มกัน” ของชีวิต

๔. การเรียนรู้ว่าต้องทำ “เหตุ” อะไรจึงจักก่อให้เกิด “ผล” ตามที่ต้องการ คือ การอาศัยเงื่อนไขของ “ความรู้” ที่มีลักษณะเป็นภูมิปัญญาในเชิงวิทยาศาสตร์ หรือเป็นปัญญาแบบ “ปฏิฐาน” (Positive) ส่วนการกำหนดเป้าหมายของ “ผล” ที่ต้องการให้อยู่ภายใต้ขอบเขตของ “สิ่งที่ดี” ซึ่งหมายถึง “มีประสิทธิผล มีประโยชน์ และทำให้มีความสุข” ต้องอาศัยเงื่อนไขของ “คุณธรรม” ที่มีลักษณะเป็นภูมิปัญญาในเชิงจริยศาสตร์หรือเป็นปัญญาแบบ “ปทัฐาน” (Normal)

สมบัติ กุสุมาวสี (อ้างในอ้างในบุษยา มั่นฤกษ์, ๒๕๕๖ : ๑๖ – ๑๘) กล่าวถึงหลักการของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ดังนี้

๑. เน้นให้คนเข้าใจหลักพื้นฐานทางสังคมว่า “ความเปลี่ยนแปลง” คือ ความจริงแท้ทางสังคม หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงถือว่า การเปลี่ยนแปลงเป็นอนิจจะลักษณะของสังคม ดังนั้น คนในสังคมจึงต้องรู้จักมองโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาอย่างเป็นระบบ ต้องไม่มองโลกอย่างหยุดนิ่งตายตัว ต้องเข้าใจว่าทุกอย่างล้วนอยู่ภายใต้พลังพลวัตการเปลี่ยนแปลงซึ่งมีตรรกะของเหตุและผลที่สัมพันธ์เชื่อมโยงกัน

๒. เน้นการสร้างความพร้อมรองรับกับการเปลี่ยนแปลง กล่าวคือ เมื่อมองโลกในเชิงพลวัตแล้ว คนก็ต้องหันกลับมาถามทบทวนตนเองว่า เตรียมพร้อมตนเอง ครอบครัว ชุมชน องค์กร และประเทศ ให้สามารถรองรับแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงได้อย่างไร หากพิจารณาจากความหมายข้างต้น จะเห็นได้ว่า หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวคิดที่ไม่ได้ปฏิเสธกระแสโลกาภิวัตน์ แต่ประเด็นสำคัญคือสามารถปรับตัวเปลี่ยนแปลงให้เท่าทันและมีภูมิคุ้มกันต่อกระแสเหล่านั้นอย่างไร

๓. เน้นการสร้างความสุข มั่นคง และความยั่งยืนระยะยาว กล่าวคือ ในการที่จะปรับตัวให้พร้อมรองรับกับการเปลี่ยนแปลงได้ หลักสำคัญในการเตรียมความพร้อมนี้ หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจะไม่มองเพียงการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าหรือการเอาตัวรอดในระยะสั้น ๆ หรือการแก้ปัญหาให้แต่ตัวเองเอาตัวรอดได้ แต่ไปสร้างความเสียหายให้กับภาคส่วนอื่น หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจะเน้นการมองการณ์ไกล การเห็นประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง และการมีชีวิตร่วมกันในระยะยาว

๔. เน้นความพอดี พอประมาณ รู้จักตนเอง รู้จักบริบท การที่สังคม ชุมชน และองค์กร จะมีความสุขและยั่งยืนในระยะยาว คนในสังคมจะต้อง “รู้เรา รู้เขา” คือ รู้จักตนเอง รู้จักรากเหง้า ประวัติศาสตร์ รู้ศักยภาพ ความสามารถ จุดแข็ง จุดอ่อนของตนเอง และรู้จักวิเคราะห์บริบท / สภาพแวดล้อมแห่งการเปลี่ยนแปลงอย่างรอบด้าน รวมทั้งรู้จักทำความเข้าใจสังคม / ชุมชน / องค์กรอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง และเมื่อพิจารณาตัวเรา และสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้านแล้ว หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจะเน้นให้รู้จัก “ความพอประมาณ” และ “ความพอดี” กล่าวคือ รู้จักประมาณและประเมินตนเองว่า ความพอดี พอเหมาะพอควร สำหรับสังคม ชุมชน และองค์กรของเราควรจะอยู่ ณ จุดใด สิ่งที่เราหลีกเลี่ยง คือ การทำอะไรที่สุดโต่ง ทั้งในทางบวกและทางลบ เช่น การทำอะไรที่เกินความสามารถ เกินศักยภาพ และขีดรากเหง้าทางสังคมหรือการทำอะไรที่ต่ำกว่าความสามารถ ศักยภาพ และความเป็นจริงของตนเอง เป็นต้น

๕. เน้นการมีความรู้ และควมมีคุณธรรม คนที่จะรู้จักตนเอง รู้จักสภาพแวดล้อม และรู้จักการประมาณตนเองนั้น จะต้องเป็นผู้ที่มีความรอบรู้ และมีธรรมะอยู่ในจิตใจ เงื่อนไขสำคัญที่หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงยึดถือว่าเป็นหัวใจสำคัญ คือ การที่คนในสังคม ชุมชน และองค์กรจะต้องใช้ชีวิตและทำงานอยู่บนพื้นฐานของความรู้ การมีสติปัญญา และการหมั่นเรียนรู้ แสวงหาความรู้อย่างต่อเนื่อง มากกว่าการใช้อารมณ์ ความรู้สึก และอคติเดิม ๆ ในการตัดสินใจ รวมทั้งคนในสังคม ชุมชน และองค์กรจะต้องมีคุณธรรมเป็นพื้นฐานของจิตใจ เช่น มีความ پاکเพียร อุทสาหะ มีระเบียบวินัย ซื่อสัตย์สุจริต มีสัมมาอาชีวะ เป็นต้น

๖. เน้นการพึ่งตนเอง การพึ่งพิงกันและความรับผิดชอบต่อสังคม เป้าประสงค์สำคัญของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คือ ทำให้คน ครอบครัว ชุมชน องค์กรสังคม สามารถที่จะยืนหยัดบนขาของตนเอง แม้การพึ่งตนเองได้ คือ หัวใจสำคัญ แต่การพึ่งตนเองได้ ไม่ได้หมายความว่า จะใช้ชีวิตแบบปัจเจกชนนิยม ตัวใครตัวมัน ตัดขาดความสัมพันธ์จากโลกภายนอก หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจะส่งเสริมการพึ่งตนเองแบบยั่งยืน ด้วยการสร้างสัมพันธ์ ร่วมมือ ช่วยเหลือ แบ่งปัน ถ้อยทีถ้อยอาศัยกับผู้อื่นที่เกี่ยวข้อง หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจะไม่ส่งเสริมให้คนเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน (Self – interest) เป็นที่ตั้ง แต่ให้คุณค่าอย่างยิ่งกับการสร้างวิสัยทัศน์ และค่านิยมของคนให้รู้จักรับผิดชอบ และเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม (Collective – interest) เพราะประโยชน์ส่วนรวม คือ สิ่งที่จะสร้างความสงบ สันติ และความผาสุกให้กับสังคมในระยะยาว

เศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ จะครอบคลุมในมิติต่าง ๆ จำนวน ๔ ด้าน คือ มิติด้านเศรษฐกิจ มิติด้านจิตใจ มิติด้านสังคม และมิติด้านวัฒนธรรม (กรรณิการ์ ภิรมย์รัตน์, ๒๕๕๓ : ๙ – ๑๒) ดังนี้

๑. **มิติด้านเศรษฐกิจ** เศรษฐกิจพอเพียงเป็นเศรษฐกิจแบบพออยู่พอกิน ให้มีความยั่งยืนมั่นคงเพียรประกอบสัมมาอาชีพ เพื่อให้พึ่งตนเองได้ ให้พ้นจากความยากจน การปฏิบัติตามทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริ เป็นตัวอย่างของการปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งช่วยให้เกษตรกรจำนวนมีรายได้เพิ่มสูงขึ้น มีชีวิตที่เป็นสุขตามสมควรแก่สภาพ พ้นจากการเป็นหนี้ และความยากจน สามารถพึ่งตนเองได้

๒. **มิติด้านจิตใจ** เศรษฐกิจพอเพียงเน้นที่จิตใจที่รู้จักพอ คือ พอดี พอประมาณ และพอใจในสิ่งที่มี ยินดีในสิ่งที่ได้ ไม่โลภ ทั้งนี้ เศรษฐกิจพอเพียงจะต้องเริ่มที่ตัวเอง ด้วยการสร้างรากฐานทางจิตใจที่มั่นคง โดยเริ่มจากใจที่รู้จักพอ เป็นการปฏิบัติตามทางสายกลางหรือมัชฌิมาปฏิปทา สุเมธ ตันติเวชกุล กล่าวถึงการยึดทางสายกลาง (มัชฌิมาปฏิปทา) ในการดำรงชีวิต โดยใช้หลักการพึ่งตนเอง ๕ ประการ ดังนี้

๒.๑ การพึ่งตนเองทางจิตใจ คนที่สมบูรณ์พร้อม ต้องมีจิตใจที่เข้มแข็ง มีจิตสำนึกว่าตนเองสามารถพึ่งตนเองได้ ดังนั้น จึงควรที่จะสร้างพลังผลักดันให้มีจิตใจที่ฮึกเหิมต่อสู้ชีวิตด้วยความสุจริต แม้จะไม่ประสบความสำเร็จบ้างก็ตาม จึงไม่ควรท้อถอย ท้อแท้ ให้พยายามต่อไป ดังพระราชดำรัส “การพัฒนาดน” ที่ว่า

“บุคคลต้องมีรากฐานทางจิตใจที่ดี คือ ความหนักแน่นมั่นคงในสุจริตธรรม และความมุ่งมั่นที่จะปฏิบัติหน้าที่ให้จนสำเร็จ ทั้งต้องมีกุศโลบายหรือวิธีการอันแยบยลในการปฏิบัติงาน ประกอบพร้อมกันด้วย จึงจะสัมฤทธิ์ผลดีแน่นอน และบังเกิดประโยชน์อันยั่งยืนแก่ตนเองและแผ่นดิน”

๒.๒ การพึ่งตนเองทางสังคม ควรเสริมสร้างให้แต่ละชุมชนในท้องถิ่นได้ร่วมมือช่วยเหลือเกื้อกูลกัน นำความรู้ที่รับมาถ่ายทอดและเผยแพร่ให้ได้รับประโยชน์ซึ่งกันและกัน ดังพระบรมราโชวาท ดังนี้

“เพื่อให้งานรุดหน้าไปพร้อมเพรียงกันไม่ลดหล่น จึงขอให้ทุกคนพยายามที่จะทำงานในท้องถิ่น สามารถเสาะแสวงหาทรัพยากรธรรมชาติหรือวัตถุดิบในท้องถิ่นที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ซึ่งส่งผลให้เกิดการพัฒนาประเทศได้อย่างดียิ่ง สิ่งดี คือ การประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น (Local Wisdom)

๒.๓ การพึ่งตนเองได้ทางทรัพยากรธรรมชาติ คือ การส่งเสริมให้มีการนำเอาศักยภาพของคนในชุมชนที่สามารถเสาะแสวงหาทรัพยากรธรรมชาติหรือวัตถุดิบในท้องถิ่นที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ซึ่งส่งผลให้เกิดการพัฒนาประเทศได้อย่างดียิ่ง สิ่งดี คือ การประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น (Local Wisdom)

๒.๔ การพึ่งตนเองได้ทางเทคโนโลยี ควรส่งเสริมให้มีการศึกษา ทดลอง ทดสอบ เพื่อให้ได้มาซึ่งเทคโนโลยีใหม่ ๆ ที่สอดคล้องกับสภาพภูมิประเทศและสังคมไทย สิ่งสำคัญคือ สามารถนำไปใช้ปฏิบัติได้อย่างเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับพระราชดำรัสที่ว่า

“จุดประสงค์ของศูนย์ศึกษาฯ คือ เป็นสถานที่สำหรับค้นคว้าวิจัยในท้องที่ เพราะว่าแต่ละท้องที่ สภาพฝนฟ้าอากาศ และประชาชนในท้องที่ต่างก็มีลักษณะแตกต่างกันมากเหมือนกัน”

๒.๕ พึ่งตนเองในทางเศรษฐกิจ หมายถึง สามารถอยู่ได้ด้วยตนเองในระดับเบื้องต้น กล่าวคือ แม้ไม่มีเงินก็ยังมิขาด ปลา ผัก ผลไม้ ในท้องถิ่นของตนเองเพื่อการยังชีพ และสามารถนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ ในระดับมหภาคต่อไป

๓. **มิติด้านสังคม** เศรษฐกิจพอเพียงมุ่งให้เกิดสังคมที่มีความสุขสงบ ประชาชนมีความเมตตา เอื้ออาทร ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ไม่ใช่ต่างคนต่างอยู่ มุ่งให้เกิดความสามัคคีกัน เพื่อให้ทุกคนอยู่ร่วมกันได้ โดยปราศจากการเบียดเบียนกัน การเอาเปรียบกัน การมุ่งร้ายทำลายกัน ดังพระบรมราโชวาท ดังนี้

“การสร้างสรรคแผ่นดินไทยให้เป็นแผ่นดินทอง หรือการช่วยตัวเองในปัจจุบันนี้ เห็นว่าจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทำความสงบให้เกิดขึ้นก่อนโดยเร็ว เพราะถ้าความสงบยังไม่เกิด เราจะคิด อ่านแก้ปัญหา หรือจะรวมกำลังกันทำงานช่วยตัวเองไม่ได้ ความสงบนั้นภายนอก ได้แก่ สถานการณ์อันเรียบร้อยเป็นปกติ ไม่มีวุ่นวายขัดแย้ง ไม่มีการเอาเปรียบเบียดเบียนหรือมุ่งร้ายทำลายกัน ภายใน ได้แก่ ความคิดจิตใจที่ไม่ฟุ้งซ่านหวั่นไหวหรือเดือดร้อนกระวนกระวายด้วยอำนาจ ความมักได้เห็นแก่ตัว ความร้ายกาจเพ่งโทษ ความหลงใหลห่อเหิม อันเป็นต้นเหตุของอกุศลทุจริตทั้งหมด การทำความสงบต้องเริ่มที่ภายในตัว ในใจ ก่อน”

๔. **มิติด้านวัฒนธรรม** เศรษฐกิจพอเพียงมุ่งให้เกิดวัฒนธรรมหรือวิถีชีวิตที่ประหยัดอดออม มีชีวิตที่เรียบง่ายไม่ฟุ้งเฟ้อ ฟุ่มเฟือย ไม่ตกเป็นทาสของวัตถุนิยมและบริโภคนิยม ซึ่งทำให้เกิดการเป็นหนี้สิน เกิดการทุจริตคอร์รัปชัน ซึ่งเป็นปัญหาสังคมที่ร้ายแรงที่สุดปัญหาหนึ่งที่บ่อนทำลายความมั่นคงของชาติ สาเหตุประการหนึ่งของความยากจน คือ การขาดการประหยัดและอดออม ใช้จ่ายเกินรายรับ ด้วยการซื้อเครื่องอุปโภคบริโภคที่เกินจำเป็น ใช้จ่ายเงินเพื่อการเที่ยวเตร่และความสนุกสนานที่เกินขอบเขต คนไทยมักจะชอบแข่งขันกันในการใช้สินค้าที่มียี่ห้อ ราคาแพง ทำให้ใช้จ่ายเงินอย่างสุรุ่ยสุร่าย ฟุ่มเฟือยเกินฐานะตามคำกล่าวที่ว่า “มีรายได้น้อย แต่มีรสนิยมสูง” เมื่อรายได้ไม่พอใช้ ก็กู้หนี้ยืมสินหรือซื้อสินค้าเงินผ่อน ทำให้ต้องเป็นหนี้สิน และจำนวนหนี้สินเพิ่มขึ้น เมื่อไม่มีเงินชำระหนี้ ก็ต้องหาทางออกด้วยการทุจริตต่อหน้าที่ หรือฆ่าตัวตาย

ทั้งนี้ ในทางเศรษฐกิจถือว่า เงินออม (Saving) ของประชาชน ถือเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาประเทศ ประเทศที่มีเงินออมสูง ไม่จำเป็นต้องไปกู้ยืมเงิน ส่วนประเทศที่มีเงินออมต่ำหรือไม่มีเงินออม ก็จะต้องกู้เงินจากต่างประเทศมาใช้ หากกู้ และเป็นหนี้มากเกินไป จะส่งผลกระทบต่อฐานะทางเศรษฐกิจและการเงินของประเทศ เป็นเหตุทำให้ประเทศต้องประสบภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจและการเงิน ดังจะเห็นได้จากหลาย ๆ ประเทศทั่วโลก ที่กำลังเผชิญกับปัญหาดังกล่าว

ดังนั้น คนที่มีเงินออมมาก จะต้องเป็นคนประหยัด ใช้จ่ายน้อยกว่ารายได้ คนที่ไม่ควบคุมการใช้จ่าย มีนิสัยฟุ้งเฟ้อฟุ่มเฟือย เห็นคนอื่นมี ก็อยากมีบ้าง ทั้งที่ฐานะทางการเงินไม่เอื้ออำนวย แต่ก็พยายามหาเงินมา ไม่ว่าจะโดยทางสุจริต หรือทุจริต ดังพระบรมราโชวาท ที่ว่า

“ความฟุ้งเฟ้อ ทำให้เกิดความไม่พอ คนเราฟุ้งเฟ้อก็ไม่มีทางที่จะหาทรัพย์มาบ่อนความฟุ้งเฟ้อได้ ความฟุ้งเฟ้อเป็นปากที่หิวไม่หยุด เป็นปากที่หิวตลอดเวลา กินเท่าไรไม่พอ หาเท่าไร ไม่พอ ฉะนั้นจะต้องหาทางป้องกันวิธีที่จะนำบ่อนความฟุ้งเฟ้อ ซึ่งก็คือ การทุจริต”

สรุปได้ว่า การมีวัฒนธรรมหรือวิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียง มีข้อปฏิบัติที่สำคัญ ดังนี้

๑. มีชีวิตที่เรียบง่าย ประหยัด ไม่ฟุ้งเฟ้อ ฟุ่มเฟือย
๒. ให้ยึดถือทางสายกลาง รู้จักพอ พอดี พอประมาณ และพอใจ
๓. มีความเมตตาเอื้ออาทรต่อกัน ร่วมมือและช่วยเหลือกัน ไม่เบียดเบียนกัน ไม่เอาัดเอาเปรียบ ไม่มุ่งร้ายทำร้ายกัน
๔. ประกอบสัมมาอาชีพด้วยความขยันหมั่นเพียร ซื่อสัตย์สุจริต ใฝ่หาความรู้ เพื่อนำมาใช้ให้เป็นประโยชน์
๕. ให้สามารถพึ่งตนเอง ให้พ้นจากความยากจน ให้สามารถพออยู่พอกิน ไม่เดือดร้อน ไม่ตกเป็นทาสของอบายมุข วัตถุนิยม และบริโภคนิยม

ความสำคัญของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

พระราชดำรัสของรัชกาลที่ ๙ เกี่ยวกับความสำคัญของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (กรณีการณ์ภิรมย์รัตน์, ๒๕๕๓ : ๑๒ – ๑๓) ที่ว่า

“เศรษฐกิจพอเพียงเป็นเสมือนรากฐานของชีวิต รากฐานความมั่นคงของแผ่นดิน เปรียบเสมือนเสาเข็มที่ถูกตอกรอบบ้านเรือนตัวอาคารไว้นั่นเอง สิ่งก่อสร้างจะมั่นคงได้อยู่ที่เสาเข็ม แต่คนส่วนมากมองไม่เห็นเสาเข็ม และลืมเสาเข็มเสียด้วยซ้ำไป”

จากพระราชดำรัสดังกล่าว สรุปถึงความสำคัญของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ได้ว่า

๑. เป็นรากฐานที่สำคัญของชีวิตของแต่ละคน ให้สามารถดำเนินชีวิตอย่างถูกต้อง ตั้งตนได้ในทางเศรษฐกิจ อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข และเป็นประโยชน์
๒. เป็นรากฐานที่สำคัญของสังคม ทำให้สังคมมีความปกติสุข ไม่เบียดเบียนกัน มีความเมตตาเอื้ออาทรต่อกัน ไม่มีความขัดแย้ง แตกความสามัคคี
๓. เป็นรากฐานที่สำคัญของประเทศ ทำให้การบริหารประเทศมีความโปร่งใส ปราศจากการทุจริตคอร์รัปชัน มีการใช้อำนาจที่เป็นธรรมเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ประเทศชาติมีความเจริญรุ่งเรืองอย่างสมดุลและยั่งยืน

การขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

การขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงเป็นการเสริมพลังให้ประเทศไทยสามารถพัฒนาได้อย่างมั่นคง ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ โดยให้ความสำคัญกับการสร้างฐานรากทางเศรษฐกิจและสังคมให้เข้มแข็ง รักษาความสมดุลของทุนและทรัพยากรในด้านต่าง ๆ ตลอดจนสามารถปรับตัว พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงได้อย่างรู้เท่าทันและนำไปสู่ความอยู่เย็นเป็นสุขของประชาชนชาวไทย ซึ่งเป็นการขับเคลื่อนในลักษณะเครือข่ายและการระดมพลังจากทุกภาคส่วน (นิภาพร กลิ่นเกตุ, ๒๕๕๗ : ๓๐ – ๓๑) ได้แก่

- ๑) เครือข่ายด้านผู้นำความคิด
- ๒) เครือข่ายด้านประชาสังคม
- ๓) เครือข่ายด้านสื่อมวลชนและประชาชน
- ๔) เครือข่ายด้านสถาบันการศึกษาและเยาวชน
- ๕) เครือข่ายด้านองค์กรภาคธุรกิจเอกชน
- ๖) เครือข่ายด้านองค์กรภาครัฐ
- ๗) เครือข่ายด้านวิชาการ
- ๘) เครือข่ายด้านสถาบันการเมือง

การพัฒนาบุคคลตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คือ การพัฒนาให้แต่ละคนมีหลักคิดและหลักปฏิบัติในการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง โดยใช้คุณธรรมนำความรู้ เพื่อพัฒนาตนเอง ครอบครัว ชุมชน และประเทศ ให้สามารถพึ่งตนเองได้และก้าวหน้าไปพร้อมกับความสมดุล ตลอดจนการพร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงด้านอื่น ๆ แนวทางการพัฒนาเป็นการฝึกให้คิด พุด และทำอย่างพอดี พอเหมาะพอควรบนหลักเหตุผล ไม่ประมาท โดยใช้สติและปัญญาในทางที่ถูกต้อง เพื่อเพิ่มทางเลือกและพัฒนาศักยภาพของแต่ละคนให้สามารถเลี้ยงตัวเองและครอบครัวได้ โดยไม่เบียดเบียนตัวเองและผู้อื่น อยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างสงบสุข รู้รักสามัคคี อยู่ร่วมกับธรรมชาติได้อย่างสมดุลและยั่งยืน มีค่านิยมที่ดี ซึ่งการขับเคลื่อนหลักเศรษฐกิจพอเพียงให้เป็นวัฒนธรรมหลักในการใช้ชีวิตของคนในสังคมต้องมีกระบวนการหล่อหลอม ให้ทุกคนมีความเชื่อมั่น และสามารถนำหลักการนี้ไปประยุกต์ใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน การศึกษาจึงเป็นเครื่องมือสำคัญที่ทำให้เกิดกระบวนการดังกล่าว เป้าหมายเพื่อปลูกฝังให้เด็กและเยาวชนรู้จักการใช้ชีวิตที่พอเพียง เห็นคุณค่าของทรัพยากรต่าง ๆ ฝึกการอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และแบ่งปัน มีจิตสำนึกรักษ์สิ่งแวดล้อม เห็นคุณค่าของวัฒนธรรม ค่านิยม และเอกลักษณ์ไทย

ถวัลย์ มาศจรัส (อ้างใน นิภาพร กลิ่นเกตุ, ๒๕๕๗ : ๓๑) กล่าวว่า ได้มีการขับเคลื่อนหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษาและสู่การจัดการเรียนการสอน โดยคณะทำงานบูรณาการเศรษฐกิจพอเพียงสู่การเรียนการสอน กระทรวงศึกษาธิการเป็นผู้รับผิดชอบในการทำงาน โดยในส่วนของกระทรวงศึกษาธิการจะนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษานั้น จะอยู่ในแผนงานการสร้างกระบวนการเรียนรู้

สุวัฒน์ วิวัฒนานนท์ (อ้างใน นิภาพร กลิ่นเกตุ, ๒๕๕๗ : ๓๒) กล่าวว่า การจัดการศึกษาขับเคลื่อนหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ โดยมีเป้าหมายการดำเนินการขับเคลื่อนหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่การศึกษา และสังคม ดังนี้

๑) การส่งเสริมให้บุคคลมีความรู้ ความคิด สติปัญญา มีวิสัยทัศน์ รู้แจ้ง รู้จริง รู้เท่าทันตามเหตุผลความเป็นจริง รู้จักการคิดวิเคราะห์ บูรณาการองค์ความรู้ ค้นพบทางออกเพื่อประยุกต์สู่การปฏิบัติ เกิดทักษะนำไปสู่การดำรงชีวิตที่เหมาะสม

๒) การส่งเสริมให้บุคคลมีคุณธรรม จริยธรรม มีความรู้ ความเข้าใจในคุณธรรม ค่านิยมที่ดี มีเจตคติที่ดี มีทักษะในการคิดอย่างมีเหตุผลเชิงคุณธรรม จริยธรรม มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ดำรงชีวิตอยู่บนพื้นฐานความซื่อสัตย์ สุจริต จริตใจ มีวินัย มีความอดทน มีการออม มีความขยันหมั่นเพียร เสียสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อส่วนรวม

๓) ส่งเสริมให้บุคคลมีความรู้ ความเข้าใจทักษะการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ พึ่งตนเองได้ และพัฒนาคุณภาพชีวิตให้สัมพันธ์กับสภาพสังคม ยุคสมัย และศีลธรรมที่ดี

๔) รูปแบบกระบวนการเรียนรู้ที่สอดคล้อง และเหมาะสมกับแต่ละกลุ่มเป้าหมาย ทั้งภาคเอกชน ภาคราชการ ภาคประชาชน และสื่อมวลชน

การประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (อ้างในบุษบา มั่นฤกษ์, ๒๕๕๖ : ๑๘ – ๑๙) กล่าวว่า สามารถนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ได้ทั้งระดับปัจเจกบุคคล ชุมชน และระดับรัฐ ดังนี้

๑) ระดับปัจเจกบุคคลและครอบครัว คือ การที่สมาชิกในครอบครัวใช้ชีวิตบนพื้นฐานของการรู้จักตนเอง สามารถพึ่งตนเองได้ และดำเนินชีวิตอย่างพอกินพอใช้ โดยไม่เบียดเบียนผู้อื่น ทำให้เกิดความพอใจในการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง พยายามพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สามารถอยู่อย่างพอเพียงได้ในทุกสถานการณ์

๒) ความพึงพอใจในระดับชุมชน เกิดขึ้นเมื่อสมาชิกมีระดับความพึงพอใจในระดับครอบครัวเป็นพื้นฐานแล้ว สมาชิกสามารถนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาขยายผลในทาปฏิบัติไปสู่ระดับชุมชนได้ รวมกลุ่มเพื่อส่วนรวม โดยอาศัยภูมิปัญญาชาวบ้านและความสามารถที่ตนเองมีอยู่ เป็นพื้นฐานประกอบการดำเนินชีวิตที่ความช่วยเหลือแบ่งปันกัน จนเป็นพื้นฐานให้เกิดการรวมกลุ่มในสังคมสร้างเป็นเครือข่าย เชื่อมโยงระหว่างกันต่อไป ซึ่งจะนำไปสู่ความเป็นอยู่ที่ดีพอเพียงของชุมชนโดยรวมในการดำเนินชีวิตที่สมดุล อย่างแท้จริง

๓) ความพอเพียงในระดับรัฐหรือระดับประเทศมาเป็นเศรษฐกิจแบบก้าวหน้า เกิดขึ้นจากการ รวมกลุ่มของชุมชนหลาย ๆ แห่งที่มีความพอเพียง มาร่วมแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ ตลอดจน พัฒนาตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อสร้างเป็นเครือข่ายเชื่อมโยงระหว่างชุมชน ด้วยหลักการแบ่งปัน และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน จนเกิดเป็นสังคมแห่งความพอเพียงในที่สุด

จะเห็นได้ว่า ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางในการพัฒนาที่นำไปสู่การพึ่งตนเอง โดยอาศัย ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดี บนหลักความรู้ และหลักคุณธรรม เพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่สมดุล อย่างยั่งยืน

เพชรราชภัฏ – เพชรล้านนา

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ได้เชิดชูเกียรติพ่อครู แม่ครู ครูภูมิปัญญาท้องถิ่น และบุคลากรผู้มีผลงานดีเด่นทางวัฒนธรรม ด้วยการเชิดชูเกียรติเป็น *เพชรราชภัฏ – เพชรล้านนา* เพื่อเป็นเกียรติประวัติแก่ตัวศิลปินและท้องถิ่น เพื่อให้เกิดการอนุรักษ์ไว้ซึ่งองค์ความรู้ของท้องถิ่น ดังนี้

๑. แม่ครูประทุม สุริยา “เพชรราชภัฏ – เพชรล้านนา สาขาพัฒนาสังคม : ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ตามแนวพระราชดำริ” ประจำปีพุทธศักราช ๒๕๕๗ เกิดวันที่ ๒๗ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๙๓ ณ อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

ที่อยู่ติดต่อได้ ศูนย์เครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านแปลงเกษตรทฤษฎีใหม่สวนครูประทุม เลขที่ ๒๓๖ หมู่ที่ ๒ บ้านสันป่ายาง ตำบลสันป่ายาง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ๕๐๓๓๐

โทรศัพท์ ๐๘๙ – ๒๖๔๔๑๘๙

คุณครูประทุม สุริยา มีความภาคภูมิใจในรางวัล “เพชรราชภัฏ – เพชรล้านนา” ที่ได้รับเป็นอย่างยิ่ง และขอขอบคุณมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ที่เห็นความสำคัญของการที่คุณครูได้น้อมนำเอาปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ โดยคุณครูได้ผันตัวจากการเป็นข้าราชการมาทำการเกษตร ทั้งนี้เพราะคุณครูเห็นว่า การทำเกษตรถือเป็นการทำเพื่อส่วนรวม เพราะเป็นอาหารของโลก เหมือนดังที่ผู้นำฟินแลนด์ได้ยกย่องเกษตรกรว่า เป็นผู้ที่มีศักยภาพ เป็นผู้ผลิตอาหาร อีกทั้งประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรมแต่ไม่ให้ความสำคัญเกษตรกร ซึ่งต่างจากประเทศฟินแลนด์ ประกอบกับคุณครูซึ่งเป็นคนสันป่ายาง ครอบครัวประกอบอาชีพเกษตรกร จากจุดนี้เองที่จุดประกายให้กับคุณครู ประกอบกับแนวพระราชดำริของรัชกาลที่ ๙ ที่ว่า แม้จะไม่มีเงิน แต่มีความเพียร จะทำให้อาชีพเกษตรยั่งยืน โดยคุณครูคิดว่า ประเทศฟินแลนด์ และประเทศไทย ไม่น่าจะแตกต่างกัน จึงเป็นเหตุให้คุณครูผันตัวจากข้าราชการมาเป็นเกษตรกร

จากการที่คุณครูได้ลงมือทดลองทำการเกษตรเหมือนเช่นเกษตรกรคนอื่น ๆ แต่ก็ไม่ประสบความสำเร็จ คุณครูจึงได้พิจารณาหาข้อผิดพลาด และเห็นว่า เรามีองค์ความรู้ที่ได้รับจากวิทยาลัยครู วิทยาลัยการศึกษาพระนคร และปริญญาโท จากมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จึงนำเอาความรู้ดังกล่าวมาปรับใช้กับภูมิปัญญาพื้นบ้าน เพราะมองว่าทุกคนมีความรู้เหมือนกัน แต่มีพฤติกรรมที่แตกต่างกัน จึงทำให้เกษตรกรจน ไม่สามารถเลี้ยงตัวเองและครอบครัวได้อย่างเท่าที่ควรจะเป็น ทั้งที่อาชีพเกษตรกรเป็นอาชีพที่ผลิตอาหารเพื่อเลี้ยงคนทั้งประเทศ การที่คุณครูนำความรู้ที่มีมาปรับใช้กับภูมิปัญญาพื้นบ้าน และปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จึงทำให้คุณครูสามารถเลี้ยงตนเองได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้ คุณครูได้เขียนหนังสือ “ชีวิตจะเป็นสุข ถ้าบำบัดทุกข์ด้วยเศรษฐกิจพอเพียง” แต่ทั้งนี้การจะเปลี่ยนความคิดของเกษตรกรรุ่นเก่าเป็นสิ่งที่ทำได้ยาก ประกอบกับประเทศไทยเป็นประเทศทำการเกษตร และในอนาคตอาจจะทำให้เกิด

การเปลี่ยนแปลงไปเป็นบริษัทเพื่อการผลิต ซึ่งจะเกิดความเดือดร้อนกับผู้บริโภคที่ต้องใช้จ่ายเพื่อให้ได้มาซึ่งข้าวสำหรับบริโภค อีกทั้ง พระราชดำริของรัชกาลที่ ๙ เรื่อง *การรู้เขา รู้เรา* จึงทำให้คุณครูเห็นว่า เยาวชนเป็นกำลังสำคัญในการรักษาไว้ซึ่งองค์ความรู้ของชุมชน และเป็นกำลังหลักในการผลิตอาหารของประเทศ ด้วยเทคโนโลยีที่ทันสมัย จึงได้จัดทำหลักสูตร *องค์ความรู้เกษตรยุคใหม่ เข้าสู่เยาวชน* ด้วยการอบรมให้ความรู้ ในจำนวน ๓ คีน ๔ วัน ทั้งนี้ คุณครูถือว่าตนเองเป็นหนึ่งในองค์ที่หลุดจากรองพระบาทของรัชกาลที่ ๙ จึงมุ่งหวังเผยแพร่ความรู้ด้วยการบรรยายให้กับนักเรียน นักศึกษา และผู้สนใจ และใช้พื้นที่บริเวณบ้านตนเอง จำนวน ๒๒ ไร่ ซึ่งร่วมกับปราชญ์ในชุมชนอีก ๓ ท่าน รวมคุณครูแล้วเป็น ๔ คน เป็นพื้นที่เรียนรู้ และให้ความรู้ นอกจากนี้ คุณครูยังเป็นวิทยากรให้ความรู้ในศูนย์การเรียนรู้ในพระราชดำริ ๖ ศูนย์ และมีศูนย์การเรียนรู้ทั้ง ๖ ศูนย์ เป็นต้นแบบของการดำเนินศูนย์การเรียนรู้ของคุณครู

คุณครูประทุม มองว่า เศรษฐกิจพอเพียงของแต่ละคนจะไม่เหมือนกัน จึงทำให้มีผลการดำเนินงานที่แตกต่างกัน ทั้งนี้เพราะมีการบริหารจัดการตนเองที่แตกต่างกัน การที่จะประสบความสำเร็จได้ต้องรู้จักวางแผน และดำเนินการตามแผนที่ตั้งไว้ โดยสิ่งที่คุณครูให้ความสำคัญคือ การจัดทำบัญชีครัวเรือน เพราะทำให้ตนเองได้ทราบถึงรายรับ รายจ่าย ตลอดจนการลดรายจ่ายในส่วนที่ไม่จำเป็น ซึ่งคุณครูเป็นข้าราชการเป็นมนุษย์เงินเดือน ถ้ามองว่า มีเงินเก็บไหม แต่จากการที่คุณครูทำบัญชี จึงทำให้ทราบว่า ตัวเองมีเงินเก็บจำนวนเท่าไร ทั้งนี้คุณครูเห็นว่า การมีแผน จะทำให้เราดำเนินการเพื่อให้บรรลุผลตามแผนที่ตั้งไว้ ดังนั้นในการทำงานจึงต้องมีการวางแผน เพื่อให้รู้วิธีการดำเนินงาน การแก้ไขปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ สุดท้ายทำให้งานบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

การที่คุณครูผันตัวจากข้าราชการมาเป็นเกษตรกร โดยมีหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นหลักในการดำเนินงาน ทำให้คุณครูเป็นเศรษฐี ซึ่งเศรษฐีในความหมายของคุณครู ไม่ได้เป็นการร่ำรวยเงินทอง แต่การเป็นเศรษฐีในความหมายของคุณครู ดังนี้

๑. เศรษฐีอาหาร แม้คุณครูจะไม่ออกจากบ้านเลย คุณครูก็ไม่อด เพราะคุณครูมีอาหารอยู่รอบบ้าน และอาหารนั้น เป็นอาหารสุขภาพ ปราศจากยาฆ่าแมลง

๒. เศรษฐีเพื่อนฝูง ทำให้คุณครูได้พบปะผู้คนที่หลากหลายอาชีพที่สนใจหลักเศรษฐกิจพอเพียง เข้ามาเรียนรู้ และศึกษาดูงาน ตลอดจนการเป็นวิทยากรให้กับหน่วยงานต่าง ๆ

๓. เศรษฐีความรู้ ที่มีทั้งความรู้เชิงทฤษฎี และความรู้ภาคปฏิบัติ จึงทำให้มีนักวิชาการมาถอดความรู้เกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์

๔. เศรษฐีเงินออม ชีวิตเกษตรกรเป็นชีวิตที่มีศักยภาพ ด้วยเป็นผู้ผลิตอาหารเลี้ยงชุมชน จากการที่
คุณครูทำบัญชีครัวเรือน ทำให้คุณครูทราบถึงรายรับ รายจ่าย และทำให้มีเงินเหลือเป็นเงินออม สำหรับ
ใช้จ่ายโดยไม่ลำบาก





๒. พ่อครูอินสอน สุริยงค์ “เพชรราชภักดิ์ – เพชรล้านนา สาขาสังคมศาสตร์ : การส่งเสริมคุณภาพชีวิต” ประจำปีพุทธศักราช ๒๕๕๓ เกิดวันที่ ๒๓ เมษายน พ.ศ.๒๔๙๒ ณ อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่

ที่อยู่ติดต่อได้ ศูนย์เรียนรู้เกษตรธรรมชาติแม่ออน ๑๓๕ หมู่ที่ ๖ ตำบลออนเหนือ อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ ๕๐๑๓๐

โทรศัพท์ ๐๕๓ - ๘๕๙๓๕๓ , ๐๘๑ - ๘๘๔๒๐๙๒

พ่อครูอินสอน สุริยงค์ รู้สึกภาคภูมิใจที่ได้ทำงานกับท้องถิ่น และตีใจที่มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ เห็นคุณค่าของชุมชน แล้วมอบรางวัล “เพชรราชภักดิ์ – เพชรล้านนา” ซึ่งรางวัลนี้ เป็นจุดเริ่มต้นและนำไปสู่การสร้างผลงานต่อยอดที่ทำให้พ่อครูได้รับรางวัลต่าง ๆ ทั้งในระดับจังหวัด และระดับชาติ ทั้งนี้พ่อครู ซึ่งเป็นข้าราชการบำนาญ ได้รับเงินเดือน ซึ่งเป็นภาษีของประชาชน จึงมุ่งหวังที่จะตอบแทนคุณแผ่นดิน ด้วยการคืนความรู้สู่ชุมชน และน้อมนำศาสตร์พระราชามาใช้ โดยสอนเกษตรอินทรีย์ให้กับชาวบ้านในชุมชน และจัดตั้งศูนย์เกษตรธรรมชาติแม่ออน เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้เกษตรทฤษฎีใหม่เกษตรตามธรรมชาติ โดยเฉพาะอินทรีย์ชีวภาพ เพราะอาหารเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับทุกคน โดยเริ่มต้นด้วยการถอดบทเรียน และประสบการณ์ของพ่อครูในการปลูกพืชที่ใช้ทั้งปุ๋ยเคมี และยาฆ่าแมลง หันกลับคืนสู่ธรรมชาติ ทำให้พ่อครูพบกับความเปลี่ยนแปลงอย่างมาก หลังจากที่เปิดใจรับอินทรีย์ชีวภาพ ทำให้พ่อครูสามารถปลดหนี้สินที่เกิดจากการทำเกษตรพึ่งพาสารเคมี ซึ่งพ่อครูพบว่า การเป็นเกษตรอินทรีย์ชีวภาพนอกจากจะเกิดผลดีกับตนเองแล้ว ยังเกิดผลดีกับธรรมชาติ เพราะไม่ทำลายดิน น้ำ นอกจากนี้ ผู้บริโภคยังปลอดภัยจากการบริโภคผลผลิตของพ่อครู จึงทำให้พ่อครูตัดสินใจบุกเบิกผืนดินผืนสุดท้ายที่เหลือด้วยการเปิดเป็นแหล่งเรียนรู้เกษตรอินทรีย์ พร้อมศึกษา และลงมือปฏิบัติเกษตรอินทรีย์อย่างลึกซึ้ง รวมถึงการศึกษาหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จนทำให้พ่อครูประสบความสำเร็จในอาชีพเกษตรกร สามารถสร้างอาชีพให้กับชุมชน พัฒนาคุณภาพคนในชุมชนให้มีความเป็นอยู่ดี กินดี บนพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียง รวมถึงสามารถสร้างเครือข่ายสมาชิก จากการที่พ่อครูไปเป็นวิทยากรให้ความรู้ทั่วประเทศ ทั้งในระบบ และนอกระบบการศึกษา จนทำให้มีสมาชิกไม่น้อยกว่า ๖๐,๐๐๐ คน โดยรวมแล้ว องค์ความรู้ของครูอินสอน คือ การใช้จุลินทรีย์ที่เป็นประโยชน์ โดยนำมาประยุกต์ใช้กับการปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ และของใช้ทุกประเภท เช่น น้ำยาล้างจาน น้ำยาปรับผ้านุ่ม เป็นต้น

พ่อครูอินสอน สุริยงค์ มีหลักในการทำงาน คือ ททท. (ทำทันที) จึงทำให้พ่อครูประสบความสำเร็จ
ทั้งนี้ โดยได้ผลอย่างไร ก็จดบันทึก และเพิ่มเติมความคิดเห็นของตนเข้าไปด้วย อันเป็นการประยุกต์หลัก
วิชาการ และหลักปฏิบัติเข้าด้วยกัน ทั้งนี้เพราะการจะทำอะไรต้องมีการศึกษาหาความรู้อย่างลึกซึ้ง เพื่อให้
ข้อมูลรอบด้าน เมื่อประสบความสำเร็จ ก็ไม่ได้เก็บไว้ใช้เฉพาะตน แต่พ่อครูได้เผยแพร่เพื่อให้ทุกคนได้นำ
ความรู้ไปใช้ประยุกต์ให้เข้ากับบริบทของพื้นที่ เพื่อให้ชุมชนเกิดการพัฒนายั่งยืนบนฐานของภูมิปัญญา
ดั้งเดิม โดยยึดศาสตร์พระราชาเป็นหลัก





๓. แม่ครูอินแก้ว ชัยศรี “เพชรราชภัฏ – เพชรล้านนา สาขาพัฒนาสังคม” ประจำปีพุทธศักราช ๒๕๕๙
เกิดวันที่ ๑๖ ธันวาคม ๒๔๘๑ ณ อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่

ที่อยู่ติดต่อได้ บ้านเลขที่ ๒๓๔ / ๑ หมู่ที่ ๓ ตำบลเชิงดอย อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่
๕๐๒๒๐

โทรศัพท์ ๐๘๓ - ๔๗๐๑๕๗๙

แม่ครูอินแก้ว ชัยศรี มีความสนใจในรางวัลเชิดชูเกียรติ “เพชรราชภัฏ – เพชรล้านนา” ที่ให้ความสำคัญกับภูมิปัญญาพื้นบ้านล้านนา จึงได้เสนอประวัติและผลงานของตนเอง ส่งเข้าร่วมการพิจารณาคัดเลือก “เพชรราชภัฏ – เพชรล้านนา ประจำปีพุทธศักราช ๒๕๕๙” และเมื่อได้รับการคัดเลือกเป็น “เพชรราชภัฏ – เพชรล้านนา สาขาพัฒนาสังคม ประจำปีพุทธศักราช ๒๕๕๙” จึงทำให้รู้สึกภาคภูมิใจเป็นอย่างยิ่ง เพราะรางวัลที่ได้มานี้ ได้มาด้วยการทำคุณประโยชน์ต่อสังคม ดังนั้น เมื่อแม่ครูได้รับรางวัลดังกล่าวแล้ว จึงได้ตั้งใจและพยายามทำตนให้เหมาะสมกับรางวัลที่ได้รับ ด้วยการช่วยเหลือสังคม ด้วยความเต็มใจ เต็มกำลังและความสามารถ อย่างไม่เห็นแก่เหน็ดเหนื่อย

หลังจากที่แม่ครูอินแก้ว ลาออกก่อนเกษียณอายุราชการ (Early Retire) แต่ก็ยังไปช่วยสอนที่โรงเรียน ประมาณ ๒ – ๓ เดือน จากนั้นได้ไปช่วยงานชมรมผู้สูงอายุอำเภอดอยสะเก็ด และร่วมเป็นคณะกรรมการในหน่วยงานต่าง ๆ ในอำเภอดอยสะเก็ด และต่อมาเรื่อย ๆ จนปัจจุบัน (พ.ศ.๒๕๖๒) เพราะทำแล้วสนุก ได้พบปะผู้คน ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ประกอบกับแม่ครูอินแก้ว เป็นข้าราชการบำนาญ ดังนั้นจึงต้องทำงานตอบแทนหลวง ด้วยการทำงานช่วยเหลือสังคม โดยแม่ครูอินแก้ว มีหลักในการทำงาน “เกิดมาครั้งหนึ่ง ควรทำประโยชน์เพื่อสังคม และชุมชน ต้องมีความเสียสละ และจิตอาสา”



เอกสารอ้างอิง

กรรณิการ์ ภิรมย์รัตน์. พฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของนักศึกษา
มหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตกรุงเทพมหานคร. รายงานวิจัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา,
๒๕๕๓.

ชลธิชา มะลิพรม. คุณภาพชีวิตของบุคลากรทางการศึกษา. วารสารมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์
สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์. ปีที่ ๕ (ฉบับพิเศษ) สิงหาคม ๒๕๖๑, หน้า ๒๑๒ – ๒๒๑.

นิภาพร กลิ่นเกตุ. ยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับประสิทธิภาพของ
สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา
สุพรรณบุรี เขต ๑. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการบริหาร
การศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี, ๒๕๕๗.

บุษยา มั่นฤกษ์. การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการของผู้บริหาร
องค์การบริหารสวนตำบล จังหวัดนครปฐม. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการ
บริหารการพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๕๖.

ศิรินันท์ กิตติสุขสถิต และคณะ. คุณภาพชีวิต การทำงาน และความสุข. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ธรรมดา
เพรส จำกัด, ๒๕๕๖.

สถาบันวิจัยประชากรและสังคม, มหาวิทยาลัยมหิดล. โครงการวิจัยและพัฒนากระบวนการปลูกฝัง
คุณธรรม จริยธรรม โดยอาศัยแนวทางพระบรมราโชวาทเรื่อง คุณธรรม ๔ ประการ เป็น
พื้นฐานในการเรียนรู้วิถี “เศรษฐกิจพอเพียง”, กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยประชากรและสังคม
มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๕๐.

www.kapook.com เข้าถึงวันที่ ๑๕ กรกฎาคม ๒๕๖๓

<http://3.bp.blogspot.com> เข้าถึงวันที่ ๑๕ กรกฎาคม ๒๕๖๓

การสัมภาษณ์และให้ข้อมูล

แม่ครูประทุม สุริยา “เพชรราชภัฏ – เพชรล้านนา สาขาพัฒนาสังคม : ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
ตามแนวพระราชดำริ” ประจำปีพุทธศักราช ๒๕๕๗.

พ่อครูอินสอน สุริยงค์ “เพชรราชภัฏ – เพชรล้านนา สาขาสังคมศาสตร์ : การส่งเสริมคุณภาพชีวิต”
ประจำปีพุทธศักราช ๒๕๕๓.

แม่ครูอินแก้ว ชัยศรี “เพชรราชภัฏ – เพชรล้านนา สาขาพัฒนาสังคม” ประจำปีพุทธศักราช ๒๕๕๙.



สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

๒๐๒ ถนนช้างเผือก ตำบลช้างเผือก อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ๕๐๓๐๐

โทรศัพท์/โทรสาร: ๐-๕๓๘๘-๕๕๖๐, ๐-๕๓๘๘-๕๕๘๓

www.culture.cmru.ac.th www.facebook.com/ilacmru ilacmru@gmail.com

